سیدجمال الدین افغاني پوهنتون

Sayed Jamaluddin Afghani University

کرنې پوهنځی

Faculty of Agriculture

د ځنگلپوهنې او طبیعي منابعو دیپارتمنت

Department of Forestry and Natural Resources

د دیوه گل درې د ونو او بوټو ارزونه

(Assessment of Trees and Shrubs of Dewagal Dara)

(د لیسانس دورې وروستی سمینار)

Ketabton.com

څېړونکی : ادریس

لارښود استاد: پوهنیار محیب الله صافی

سمینار استاد : پوهنیار شاهد الله

کال: ۱۴۴۵ هـ ق/۱۴۰۲ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیدجمال الدین افغاني پوهنتون

کرنې پوهنځی

د ځنګلپوهنې او طبیعي منابعو دیپارتمنت

د دیوه ګل درې د ونو او بوټو ارزونه

(Assessment of Trees and Shrubs of Dewagal Dara)

څېړونکی : ادریس

لارښود استاد: پوهنیار محیب الله صافی

سمینار استاد : پوهنیار شاهد الله امن

کال: ۱۴۴۵هـ ق/۱۴۰۲ هـ ش

سمستر: اتم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مطالبو لړلیک

عنوان .... مخ

لنډیز ۱

سریزه ۲

پیژندنه ۳

د څیړنې ستونزې ۵

د څیړنې ارزښت ۵

د څیړنې اهداف ۵

تیرو اثارو ته کتنه ۶

مواد او کړنلاره ۸

د معلوماتو راټولول ۹

موندنې ۱۱

چهارمغز ۱۶

څیړی ۱۷

شوه ۱۸

انځر ۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاچي ۲۰

وحشي زيتون ۲۱

چنار ۲۲

سفيدار ۲۳

گورگره ۲۴

غز ۲۵

پلوڅه ۲٦

توت ۲۷

بوکيانه ۲۸

نښتر ۲۹

کيکر ۳۰

توراملوك ۳۱

غوږاسکی ۳۲

مناقشه... ۳۵

نتيجه گيري ۳٦

سپارښتنې ۳۷

ماخذونه ۳۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکلونو لړلیک

شکل **مخ**

(۱) شکل : د مطالعې ساحې ښودنه کوي..۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

جدولونو لړلیک

جدول **مخ**

(۱) جدول. په دیوه گل دره کې د ونو او بوټو د تنوع ښودنه کوي...۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډیز

دا څېړنه د ۲۰۲۳ کال په وروستیو کې د څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې چې د کنړ د مرکز د اسعداباد ښار څخه ۲۸ کیلو متره فاصله لري تر سره شوې. څرنګه چې ونې او بوټي زیات ارزښت لرونکي دي او باید په اړه یې هر اړخیزه ارزونه ترسره شي متاسفانه چې د دیوه ګل درې د ونو او بوټو په اړه ارزونه نه ده ترسره شوې همدارنګه د دغه سیمې د ونو او بوټو په پیژندنه کې د معلوماتو کموالی شتون لري او د یادې سیمې د ونو او بوټو په ساتنه کې د معلوماتو نشتون د دې څېړنې ستونزې دي چې د همدې ستونزو د له منځه وړلو په خاطر دا څېړنه کې ترسره شوې د دې څېړنې د ترسره کولو له پاره په ساحه کې ۳۰ دانې کواډریټونه اچول شوي، د سیمې په مختلفو برخو کې د ونو لپاره ۲۰×۲۰ متره او د بوټو لپاره ۵×۵ متره کې کواډریټونه استعمال شوي ، د ونو او بوټو د قطر د اندازه کولو له پاره د متر او د ارتفاع د اندازه کولو له پاره د Stick Method څخه استفاده شوې. په دیوه ګل دره کې د ونو او بوټو ۳۰ مختلفې نوعې چې ۱۷ مختلفو نباتي کورنیو پورې تړاو لري شتون لري. په ذکر شوو کورنیو کې د Rosaceae کورنۍ یې تر ټولو زیات (۵) سپیشزونو په درلودلو سره غالبه کورنۍ ده ورپسې Fabaceae کورنۍ (۳) سپیشزونه، Moraceae (۳) سپیشزونه او Rutaceae (۳) نوعې لري . له ذکر شوو ونو او بوټو څخه (*Quercus dilatata*) د (*RD*= 19.6) نسبتي ګڼوالي په لرلو سره تر ټولو زیاته ساحه تر پوښښ لاندې راوستې ده همدارنګه په ترتیب سره (*Olea europaea*) د (RD=16.8) نسبتي ګڼوالي، (*Zizyphus spp*) د (RD=10.63) نسبتي ګڼوالي په درلودلو سره تر ټولو غالبې نوعې وې پداسې حال کې (*Pistacia khinjuck*) د (RD=0.32) نسبتي ګڼوالي په درلودلو سره تر ټولو کمه ساحه پوښلې ده. همدارنګه د فرمول په اساس Shannon Weiner د نوعو د تنوع لړیال (H′= 2.6) داسې ښودنه کوي چې د دیوه ګل درې د ونو او بوټو تنوع په اوسط حالت کې قرار لري پداسې حال کې چې د تنوع یوشانوالی یې (Eveness =3.4) دی .

کلیدي ټکي: ونې او بوټي، کواډریټ، اورښت، دیوه ګل دره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

د انسانانو او ټولو ژوندیو موجوداتو د ژوند د بقا له پاره ونې او بوټي ډیر زیات ارزښت لري د مثال په توګه همدا ونې او بوټي دي چې هوا معتدله کوي، اورښت زیاتوي، د ونو او بوټو ریښې په خاصه توګه سطحي ریښې د خاورې ذرات یو بل پورې نښلوي او د خاورې د ښویدو څخه مخنیوی کوي. همدارنګه ونې او بوټي د یو هیواد په اقتصاد کې هم ستر رول لري چې د لرګیو څخه یې په صنعت کې زیات عواید تر لاسه کیږي، د ځینو ونو او بوټو د پوستکي څخه د ریزین پنوم کیمیاوي مواد استخراجیږي چې د همدې کیمیاوي موادو څخه په طبي مواردو کې استفاده کیږي.د دیوه ګل درې د ونو او بوټو په اړه ارزونه نه ده ترسره شوې، د دغه سیمې د ونو او بوټو په پیژندنه کې د معلوماتو کموالی او د یادې سیمې د ونو او بوټو په ساتنه کې د معلوماتو نشتون هغه ستونزې وې چې له امله یې ما هم غوره وګڼله چې دغه څیړنه ترسره کړم تر څو د دیوه ګل درې د ونو او بوټو ارزونه او د ساتنې لارې چارې په ګوته شي ما په دې څیړنه کې د ونو او بوټو په پیژندنه، د څیړنې ارزښت، د څیړنې ستونزې، اهداف، تیرو اثارو ته کتنه او په پای کې د خپلې څیړنې نتیجه ګیري، سپارښتنې او ماخذونه لیکلي او د امکان تر حده مې کوښښ کړی چې په ساده او روانو جملو مطالب ولیکل شي. مننه کوم د خپل لارښود استاد پوهنیار محیب الله صافیاو سمینار استاد پوهنیار شاهد الله امن له نه ستړي کیدونکو هلو ځلو څخه.د خپلو دوستانو، ورونو او والدینو څخه نړۍ مننه کوم چې ما سره یې په څلور کلنه دوره کې نه ستړي کیدونکي هلې ځلې کړي دي. پدې علمي څیړنه کې مې پوره هڅه کړې چې د معتبرو علمي ماخذونو څخه معلومات راټول کړم په دې هیله چې د لوستونکو د ګټې وړ وګرځي.

په درنښت

ادریس

د ځنګلپوهنې او طبیعي منابعو ډیپارټمنټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیژندنه

د بشر د ژوندانه لپاره ونې او بوټي ډېر زيات ارزښت لري د مثال په توګه همدا ونې او بوټي دي چې هوا معتدله کوي، اورښت زياتوي، د ونو او بوټو ريښې په خاصه توګه سطحي ريښې د خاورې ذرات يو بل پورې نښلوي او د خاورې د ښويدو څخه مخنيوی کوي. همدارنګه ونې او بوټي د يو هيواد په اقتصاد کې هم ستر رول لري چې د لرګيو څخه يې په صنعت کې زيات عوايد تر لاسه کيږي، د ځينو ونو او بوټو د پوستکي څخه د ريزين پنوم کيمياوي مواد استخراجيږي چې د همدې کيمياوي موادو څخه په طبي موارد و کې استفاده کيږي او په زياته اندازه عوايد ترې تر لاسه کيږي . ونې او بوټي د هوا ککړتيا په کمولو کې هم ستر رول لري. ((Ali et al., 2022 ونې او بوټي د باران پواسطه د خاورې د تخريبمخنيويکوي، د تيزو بادونو د زيان اندازه راکموي. همدارنګه ونې او بوټي د محيط په صفاوالي کې مهم رول لري او د چاپيريال د ښکلا سبب ګرځي . ونې او بوټي د وحشي حيواناتو او الوتونکو د اوسيدو او ژوند تيرولو لپاره پناه ځای برابروي، ونې او بوټي د غږيزې ککړتيا په راکمولو کې هم ستر رول لري او د وچکالۍ په مخنيوي کې ستر ارزښت لري (Negi et al., 2018).ونې او بوټي د نباتي پوښښ بنسټيزه برخه ده چې د ښکلا او اقتصادي ښېګڼو تر څنګ د بې شميره ايکوسيستمي خدمتونو وړاندې کوونکي دي، ونې او بوټي د انسانانو او وحشي ژوو د خوړو ورځنۍ اړتياوو بشپړوونکي دي چې انسانان او وحشي ژووي يې د خوراک لپاره د ميوو، غوزو او تخمونو څخه استفاده کوي، همدا ونې او بوټي دي چې د انسانانو، وحشي ژوو، مارغانو او په ټوله کې د ټولو ژونديو موجوداتو لپاره پټنځايونه او کورونه برابروي، په ښارونو کې ونې او بوټي د ايکولوژيکي خدمتونو، اقليمي بدلون په وړاندې مبارزې او د هوا ککړتيا په مخينيوي کې ځانګړی ارزښت لري، ونې او بوټي ښاري سيمو ته د سيلانيانو په ورتګ او د سيمې د ښکلا ارزښت په لوړولو کې ستر رول لري، ونې او بوټي کاربن نصبوي او په بدل کې يې اکسيجن چاپيريال ته تهيه کوي چې د همدې امله په نړيواله سطحه د تودوخې په منځنۍ اندازه کې کموالی راولي او د هوا د يخوالي لامل ګرځي، ونې او بوټي زيات ا قتصادي ارزښت لرونکي دي چې په ساختماني او تجارتي برخو کې ترې استفاده کيږي همدارنګه د ځينو ونو او بوټو د پوستکو څخه ريزين استخراجيږي چې په طبي موارد و لکه د ملا درد، جلدي امراضو، د خيټې دردونو او داسې نورو موارد و کې ترې استفاده کيږي، دونو لرګی سخت او دوامداره دی چې صنعت، ساختماني موارد و، فرنيچر، کټاره جوړونه او همدارنګه د زينت په خاطر د پارکونو او سرکونو په غاړو کې کرل کيږي(Sarkar& Devi, 2014).ځينې بوټي د زيات ارزښت درلودونکي وي لکه غوړاسکی چې د بوټو د جملې څخه شميرل کيږي چې د همدې غوړاسکي څخه د شاتو مچيو د روزنې لپاره، د خاورې د تخريب

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخنيوي، او د زينت لپاره په پارکونو، کورونو غاړو او د کوڅو په غاړو کې کرل کيږي.همدارنگه د دې نبات پاڼې د حيواناتو په خاص ډول د غواگانو لپاره په زړه پورې خواړه برابروي او د کمپوسټ جوړولو لپاره هم ډير استعماليږي. همدارنگه د بوټو څخه په ځينو امراضو لکه د خيټې درد، د سينې درد او د سرطان په مخنيوي کې هم استفاده کيږي (Wani &. Pant, 2023)همدارنگه د ونو څخه د کښتيو په جوړولو او زراعتي سامان الاتو په جوړولو کې استفاده کيږي او د ونو د پاڼو څخه ضروري تيل ويستل کيږي چې د مکروب ضد درملو په توگه ترې استفاده کيږيهمدارنگه طب، کاغذ جوړولو، د لرگيو د توليد او د زينت لپاره هم کرل کيږي(Alam, 2011) . د ځينو ونو لرگی ډير سخت وي نو ځکه په فرنيچر او ساختماني موارد و کې ترې ډيره استفاده کيږي او د لرگي څخه يې په کمه اندازه ژاوله ترلاسه کيږي چې په دوا جوړولو کې ترې استفاده کيږي. همدارنگه د ونو د څوانو شاخونو څخه شيره اخيستل کيږي چې د غاښونو د صفايي لپاره استعماليږي او د غاښونو د ناروغيو په استعمال کې ترې هم استفاده کيږي (Breckle & Rafiqpoor,2010). ځينې ونې نرى پوستکی لري چې د کاغذ په جوړولو کې ترې استفاده کيږي او د پوستکي څخه يې د وريښمو چينجي د تغذيې لپاره استفاده کيږي همدارنگه د ونو د پاڼو څخه د حيواناتو د تغذيې لپاره استفاده هم کيږي او د ميوې څخه يې د ستونې په دردونو کې استفاده کيږي (Dibaba et al., 2022).ونې په کرنيزو ځمکو کې هم د قطار په شکل کرل کېږي او هم په کرنيزو ځمکو کې د باد ماتونکو په توگه کرل کېږي. د ونو او بوټو د پوستکي او پاڼو څخه تانين استخراجېږي چې د تانينو څخه يې بيا په دواياانو په جوړولو کې استفاده کېږي(Chetri & Shreshta, 2023).ديوه گل دره چې د کنړ ولايت په څوکۍ ولسوالۍ کې موقيعت لري او د کنړ د مرکز د اسعداباد ښار څخه ۲۸ کيلو متره فاصله لري چې شمال ته يې د چپې درې ولسوالۍ جنوب ته يې د کنړ سيند ختيځ ته يې نرنگ او لويديځ ته يې د نورگل ولسوالۍ پرته ده او د سمندر د سطحې څخه په ۱۶۴۰ متره لوړوالي کې پرته ده د ونو او بوټو له امله ايکولوژيکي ارزښت لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څېړنې ستونزې

څرنګه چې ونې او بوټي زيات ارزښت لرونکي دي او بايد په اړه يې هر اړخيزه معلومات راټول او ارزونه ترسره شي نو متاسفانه چې د ديوه ګل درې د ونو او بوټو په اړه ارزونه نه ده ترسره شوې همدارنګه د دغه سيمې د ونو او بوټو په پيژندنه کې د معلوماتو کموالی شتون لري او د يادې سيمې د ونو او بوټو په ساتنه کې د معلوماتو نشتون د دې څېړنې ستونزې دي چې د همدې ذکر شويو ستونزو د له منځه وړلو په خاطر دا څېړنه د ديوه ګل په دره کې ترسره شوې تر څو يادو ستونزو ته د پای ټکی کيښودل شي .

د څېړنې ارزښت

ونې او بوټې ډېر زيات ارزښت لري د مثال په توګه همدا ونې او بوټي دي چې هوا معتدله کوي، اوربښت زياتوي، د ونو او بوټو ريښې په خاصه توګه سطحي ريښې د خاورې ذرات يو بل پورې نښلوي او د خاورې د ښويدو څخه مخنيوی کوي. همدارنګه ونې او بوټي د يو هيواد په اقتصاد کې هم ستر رول لري چې د لرګيو څخه يې په صنعت کې زيات عوايد تر لاسه کيږي، د ځينو ونو او بوټو د پوستکي څخه د ريزين پنوم کيمياوي مواد استخراجيږي چې د همدې کيمياوي موادو څخه په طبي مواردو کې استفاده کيږي او په زياته اندازه عوايد ترې تر لاسه کيږي . ونې او بوټي د هوا ککړتيا په کمولو کې هم ستر رول لري (Ali et al., 2022).دا چې ونې او بوټي ډيرې ګټې لري نو په همدې اساس څېړنې ته اړتيا ليدل کيږي ددې څېړنې په مرسته د ديوه ګل درې د ونو او بوټو ارزونه ترسره شوېاو د يادې ساحې د ونو او بوټو په اړه معلومات زيات شوي او تر څنګ يې د ساتنې لارې چارې په ګوته شوي دي.

د څېړنې اهداف

1. د ديوه ګل په دره کې د موجوده ونو او بوټو په اړه معلومات تر لاسه کول.
2. د ديوه ګل درې دونو او بوټو د ساتنې لارې چارې په ګوته کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیرو اثارو ته کتنه

واني اوپانټ په (۲۰۲۳) میلادي کال کې د هند هیواد په Gulmarg Wildlife Sunctuary کې د نباتاتو ارزونه ترسره کړېچې د ارزونې لپاره یې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې پدې ارزونه کې یې د ونو لپاره ۱۰×۱۰ متره کې او د بوټو لپاره یې ۵×۵ متره کې کواډریټونه استعمال کړي و او د ټولو کواډریټونو شمیر یې ۳۰ دانې و په پایله کې معلومه شوه چې د Vascular نباتاتو ۷۴ کورنۍ چې پدې کورنیو کې د Gymnosperm ۳ کورنۍ، د Angiosperm۶۲ کورنۍ او د Pteridophytes۹ کورنۍ شاملې وې او پدې څیړنه کې یې د نباتاتو غالبې کورنۍ عبارت وېله Asteraceae ۵۸ نوعې، Lamiaceae۲۱ نوعې، Rosaceae۲۱ نوعې او له Ranunculaceae څخه چې ۱۸ نوعې یې شاملې وې .

چیبلي او ملګرو یې په(۲۰۲۳) میلادي کال کې په مراکش هیواد کې د نباتاتو ارزونه ترسره کړې وه چې د ارزونې لپاره یې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره یې۲۰×۲۰او د بوټو لپاره یې۵×۵ متره کې کواډریټونه استعمال کړي وه او د ټولو کواډریټونو شمیر یې ۴۰ عدده وه . د څیړنې په پایله کې یې د نباتاتو ۳۵۸ Taxa، ۲۲۸Genera او ۶۶ Family پیژندلې وې او تر ټولوغالبې کورنۍ یې عبارت وې له Asteraceae, Fabaceae, Poaceae او Lamiaceae څخه.

سیکار او ملګرو یې په (۲۰۲۳) میلادي کال کې د هند هیواد د لویدیځې همالیا په سیمو کې د نباتاتو ارزونه ترسره کړې چې د دې ارزونې لپاره یې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره یې 10×10متره او د بوټو لپاره یې ۵×۵ متره کې کواډریټونه استعمال کړي وو چې په پایله کې یې د نباتاتو 265 نوعې چې55 کورنیو سره یې تړاو درلود پیژندلي وو چې پدې نباتاتو کې Gymnosperm او Angiosperm دواړه شامل وواو تر ټولو غالبې کورنۍ یې عبارت وې له Asteraceae۳۰Taxa، Rosaceae۲۱ Taxa، او د Ranunculaceae څخه چې ۱ ۸Taxa یې درلودې .

علي او ملګرو یې په(۲۰۲۲)میلادي کال کې د پاکستان هیواد په پنجاب ایالت کې د نباتاتو ارزونه ترسره کړې وه چې پدې څیړنه کې یې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره یې ۱۰×۱۰ متره او د بوټو لپاره یې ۵×۵ متره کې کواډریټونه استعمال کړي وو چې په پایله کې یې د نباتاتو ۱۲۰ مختلفې نوعې پیژندلې وې چې Dicots

(c) ketabton.com: The Digital Library

او Monocots دواړه پکې شامل وو چې د Dicotله جملې څخه یې Asteraceae او د Monocots له جملې څخه یې Poaceae غالبې کورنۍ وې .

ډیبابا او ملګرو یې په (۲۰۲۲) میلادي کال کې د Ethiopiaهیواد Dimaسیمې د ځنګل د نباتاتو ارزونه ترسره کړې وه چې پدې څېړنه کې یې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره یې ۲۵×۲۵ متره او د بوټو لپاره یې ۵×۵ متره کې کواډریټونه استعمال کړي وو او د ټولو کواډریټونو شمیر یې ۹۰ دانې وو چې په پایله کې یې د نباتاتو ۱۸۰ نوعې چې ۶۹ کورنیو سره یې تړاو درلود پیژندلي وو چې له دې جملې څخه یې ۵۲ نوعې ونې او ۳۱ نوعې یې د بوټو شاملې وې او تر ټولو غالبې کورنۍ یې عبارت وې له Rubiaceae ۱۱ نوعې، Acanthaceae۱۱نوعې، Asteracae ۱۱ نوعې، او Fabaceae څخه چې ۸ نوعې یې درلودې.

شریستا په (۲۰۱۹) میلادي کال کې د نیپال هیواد د نباتاتو ارزونه ترسره کړې وه چې پدې څېړنه کې یې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره یې ۱۰×۱۰ متره کې کواډریټونه استعمال کړي وو چې د دې ارزونې په پایله کې یې د نباتاتو ۲۹۹ نوعې چې ۸۶ کورنیو سره یې تړاو درلود پیژندلي وو چې پکې Dicotsاو Monocots دواړه شامل وو چې د Dicots له جملې څخه یې ۶۹ کورنۍ او ۲۲۹ نوعې پداسې حال کې چې د Monocots له جملې څخه یې ۱۵ کورنۍ او ۳۹ نوعې شاملې وې پدې ارزونه کې د نباتاتو تر ټولوغالبې کورنۍ عبارت وې له Rosaceae ۲۳ نوعې، Ericaceae ۱۷ نوعې او Lauraceae څخه چې ۹ نوعې یې درلودې .

نیګي اوملګرو یې په (۲۰۱۸) میلادي کال کې د هند هیواد په Nanda Devi National Park کې د نباتاتو ارزونه ترسره کړې وه چې پدې څېړنه کې یې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره یې ۱۰×۱۰ متره او د بوټو لپاره یې ۵×۵ کې کواډریټونه استعمال کړي وو چې د دې ارزونې په پایلهکې یې د نباتاتو ۷۱ کورنۍ پیژندلې وې او تر ټولو غالبې کورنۍ یې عبارت وې له Asteraceae,Ranunculaceae او Rosaceae څخه..

سرکار او ډیوي په (۲۰۱۴) میلادیکال کې د هند هیواد په Hollongapar Gibbon Wildlife Sunctuary کې د نباتاتو ارزونه ترسره کړې وه چې په دې ارزونه کې یې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره یې ۱۰×۱۰ متره کې کواډریټونه استعمال کړې وو او د ټولو کواډریټونو شمیر یې ۱۰۰ وو. د دې ارزونې په پایله کې یې د ونو ۷۵ نوعې چې د نباتاتو ۴۰ کورنیو سره یې تړاو درلود پیژندلې وې او غالبې کورنۍ یې عبارت وې له Moraceae ۸ نوعې، Magnoliaceae۵ نوعې، Anacardaceae ۴ نوعې او Meliaceaeڅخه چې ۴ نوعې یې درلودې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړنلاره (Methodology)

د څیړنې ساحه (Study area)

دا څیړنه د ۲۰۲۳ کال په وروستیو کې د څوکۍ ولسوالۍ په دیوه گل دره کې ترسره شوې چې د دیوه گل دره د کنړ د مرکز د اسعداباد ښار څخه ۲۸ کیلو متره فاصله لري او د سمندر د سطحې څخه په ۱٦۴۰ متره لوړوالي کې پرته ده چې د څوکۍ ولسوالۍ ټوله ځمکه ۲۴۵۲۲ هکتاره، کرنیزه ځمکه یې ۱۴۱٦ هکتاره، شاړه ځمکه یې ۴۰۷ هکتاره، ځنګلي ساحه یې ۱٦۵۹۰ هکتاره او ۴۷۰۹ هکتاره څړځایونه لري (Arazi, 2017). په دیوه گل دره کې پیداکیدونکي نباتات عبارت دي له شوه، نښتر، چهارمغز، بیره، بوکیانه، سفیدار، توت، شنډۍ، چینار، غوړاسکی، شنې، څیړی، انځر، انار، انګور، شفتالو، ښوون، نارنج، لاچي، غز، توراملوک، پلوڅه، ګورګره، کیکر او داسې نور (Breckle & Rafiqpoor, 2010) .

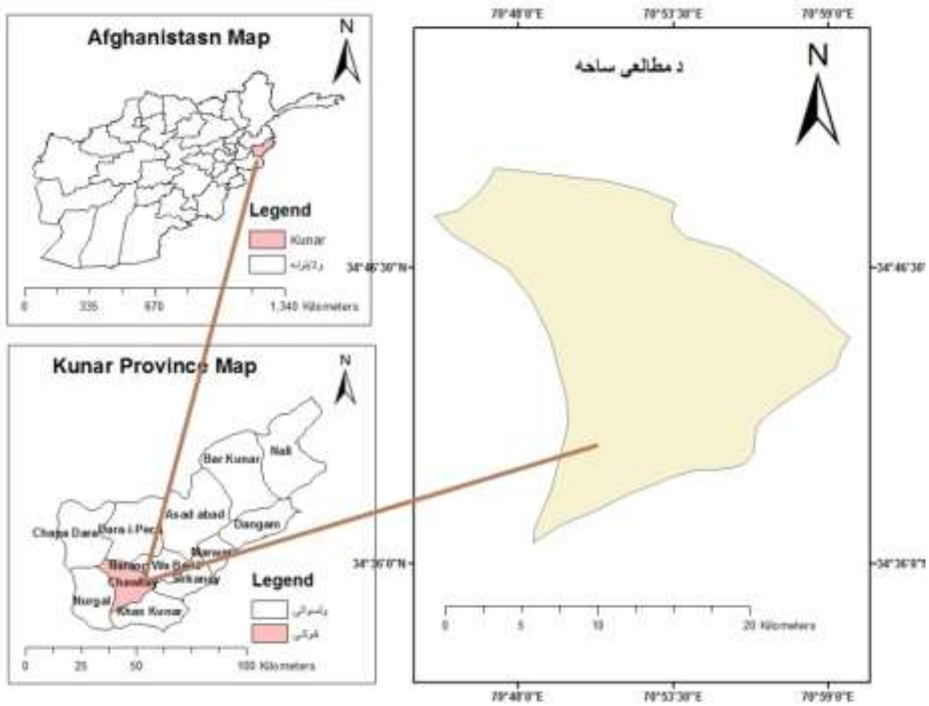

(۱) شکل : د مطالعې ساحې ښودنه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د معلوماتو راټولول (Data collection)

د دې څېړنې د ترسره کولو له پاره د مشخصې سیمې څخه مستقیماً ارزونه شوې همدارنګه په ساحه کې ۳۰ دانې کواډریټونه اچول شوي د سیمې په مختلفو برخو کې د ونو لپاره ۲۰×۲۰ متره او د بوټو لپاره ۵×۵ متره کې کواډریټونه استعمال شوي چې یو کواډریټ د بل کواډریټ څخه په یو کیلو متره فاصله کې اچول شوی په دې کواډریټونو کې د ټولو ونو او بوټو د نوعو شمیر، د ونو او بوټو قطر، لوړوالی معلوم شوی او همدارنګه په دې کواډریټونو کې غالبې ونې او بوټي معلوم شوي. د ونو او بوټو د قطر د اندازه کولو له پاره د متر څخه استفاده شوې او د ارتفاع د اندازه کولو له پاره د Stick Methodڅخه استفاده شوې د دې تر څنګ د یادو ونو او بوټو علمي نوم، انګلیسي نوم Family,genus,species د ګل او میوې نیونې وختونه او پیداکیدونکې ساحې په ګوته شوي .

تحلیل او تجزیه (Data analysis)

د څېړنې پر وخت راټول شوي ارقام د مایکروسافټ ایکسل او د Plant net پروګرام پواسطه تحلیل شوي او همدارنګه د لاندنیو فورمولونو پواسطه تحلیل او تجزیه شوي دي .

د نوعو د تنوع لړیال (Species Diversity Index)

د دغه لړیال په مرسته په یوه ځانګړې ساحه کې د انواعو د بډایتوب او د دوي د نسبتي یوشانوالي د ترلاسه کولو په موخه له لاندې ځانګړي فورمول څخه استفاده شوې ده.

$$H' = \sum_{i=1}^{S} piIn(pi)$$

په پورته ذکر شوي فورمول کې

$H' =$ شانن واینر لړیال (Shannon Wiener Diversity Index)

S = په ټوله انتخاب شوې ساحه کې د نوعو د شمیر ښودنه کوي

Pi= په ټول نفوس کې د ځانګړې نوعې د شتون نسبت

In = د طبیعي لوګاریتم ښودنه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انواعو بډایتوب (Species richness)

په یوه ځانګړې ساحه کې د انواعو ګڼوالی (Species richness) بلل کیږي او د لاندې ځانګړي فارمول پواسطه محاسبه شوي دي

$$D=\frac{S}{\sqrt{N}}$$

په پورته ذکر شوي فورمول کې

S= د انواعو د تعداد ښودنه کوي

N= د هرې نوعې د شمیر ښودنه کوي

نسبتي ګڼوالی (Relative Density)

(ni/N)×100=په ټوله انتخاب شوې ساحه کې انفرادي نوعه =(%)نسبتي ګڼوالی

دغه کړنه په ټوله ساحه کې د هرې ځانګړې نوعې د سلنې د کره شمیرې د ښودنې په موخه ترسره کیږي چې

N= د انتخاب شوې سیمې اړوند ټوله ساحه کې د ټولو نوعو کره شمیره

ni= د هرې نوعې اړوند د تعداد ښودنه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موندنې

په ديوه ګل دره کې د ونو او بوټو ۳۰ مختلفې نوعې چې ۱۷ مختلفو نباتي کورنيو پورې تړاو لري شتون لري. په ذکر شوو کورنيو کې د Rosaceaeکورنۍ يې تر ټولو زيات (۵) سپيشزونو په درلودلو سره غالبه کورنۍ ده ورپسې Fabaceae کورنۍ (۳) سپيشزونه، Moraceae (۳) سپيشزونه او Rutaceae(۳) نوعې لري . له ذکر شوو ونو او بوټو څخه (*Quercus dilatata*) د (*RD=* 19.6)نسبتي ګڼوالي په لرلو سره تر ټولو زياته ساحه تر پوښښ لاندې راوستې ده همدارنګه په ترتيب سره (*Olea europaea*) د (RD=16.8) نسبتي ګڼوالي، (*Zizyphus spp*) د (RD=10.63) نسبتي ګڼوالي، (*Reptonia boxifolia*) د (RD=) 9.85 نسبتي ګڼوالي په درلودلو سره تر ټولو غالبې نوعې وې پداسې حال کې (*Pistacia khinjuck*) د (RD=0.32)نسبتي ګڼوالي په درلودلو سره تر ټولو کمه ساحه پوښلې ده. همدارنګه د فرمول په اساس Shannon Weiner د نوعو د تنوع لړيال ()H′= 2.6داسې ښودنه کوي چې د ديوه ګل درې د ونو او بوټو تنوع په اوسط حالت کې قرار لري پداسې حال کې چې د تنوع يوشانوالی يې (Eveness =3.4) دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)جدول. په دیوه گل دره کې د ونو او بوټو تنوع ښايي

شماره	علمي نوم	عام نوم	محلي نوم	کورنۍ	دفعاتو شمير	نسبتي ګڼوالی
۱	*Citrus aurantium*	Sour orange	نارنج	Rutaceae	۹	0.57
۲	*Eucalyptus camaldulensis*	Eucalyptus	لاچي	Myrtaceae	۱۷	1.09
۳	*Morus alba*	Mulberry	توت	Moraceae	۸۶	5.54
۴	*Dalbergia sissoo*	Shisham	شوه	Fabaceae	۱۱	0.7
۵	*Prunus persica*	Peach	شفتالو	Rosaceae	۹	0.57
۶	*Olea europaea*	Olive	ښووڼ	Oleaceae	۲۶۲	16.8
۷	*Pinus wallichiana*	Pine	نښتر	Pinaceae	۹	0.57
۸	*Tamarix aphylla*	Thamarix	غز	Tamaricaceae	۱۶	1.03
۹	*Ficus carica*	Fig	انځر	Moraceae	۹۴	6.05
۱۰	*Quercus dilatata*	Green oak	څيړۍ	Fagaceae	۳۰۵	19.6
۱۱	*Diospyrus lotus*	Date plum	تور املوک	Ebenaceae	۲۱	1.35
۱۲	*Juglans regia*	Walnut	غوز	Juglandaceae	۱۳	0.83
۱۳	*Populus spp*	Populus	سفيدار	Salicaceae	۲۰	1.28
۱۴	*Reptonia boxifolia*	Buckthorn	ګورګوره	Sapotaceae	۱۵۳	9.85

(c) ketabton.com: The Digital Library

10.63	۱۶۵	Rhamnaceae	بیره	Jujube tree	*Zizyphus spp*	۱۵
9.14	۱۴۲	Fabaceae	پلوسه	Acaci	*Acacia modesta*	۱۶
5.02	۷۸	Sapindaceae	غوړاسکی	Hup bush	*Dodonaea viscosa*	۱۷
0.57	۹	Fabaceae	کیکر	Gum arabic	*Acacia nilotica*	۱۸
0.32	۵	Anacardiacea e	شنی	Wild pistacio	*Pistacia khinjuck*	۱۹
0.64	۱۰	Meliaceae	بکیانه	Chinaberry	*Melia azedarach*	۲۰
1.41	۲۲	Moraceae	تور توت	Mulberry	Morus nigra	۲۱
0.83	۱۳	Rutaceae	مالټه	Orange	Citrus sinensis	۲۲
0.96	۱۵	Cupressacea e	اوبخته	Juniper	Juniperus communis	۲۳
0.83	۱۳	Rosaceae	لوکاټ	Loquat	Eriobotrya japonica	۲۴
0.57	۹	Rosaceae	الوچه	Plum	Pronus domestica	۲۵
0.51	۸	Rosaceae	ناک	Pear	Pyrus communis	۲۶
0.51	۸	Myrtaceae	ګلبید	Bottle brush	Callistemon viminalis	۲۷
0.9	۱۴	Rosaceae	زردالو	Apricot	Prunus armenica	۲۸
0.51	۸	Rutaceae	لیمو	Lemon	Citrus limon	۲۹
0.51	۸	Rosaceae	سور توت	Mulberry	Morus rubra	۳۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

شماره	نوعه	دفعاتو شمیر	Pi	LN Pi	Pi * LN Pi
1	لاچي	17	0.010953608	-4.514086357	-0.049445534
2	سپین توت	86	0.055412371	-2.892952404	-0.160305352
3	شوه	11	0.007087629	-4.949404428	-0.035079542
4	شفتالو	9	0.005798969	-5.150075123	-0.029865126
6	ښوون	262	0.168814433	-1.778955197	-0.300313313
7	نښتر	9	0.005798969	-5.150075123	-0.029865126
8	غز	16	0.010309278	-4.574710979	-0.047161969
9	انځر	94	0.06056701	-2.804004918	-0.169830195
10	څېړۍ	305	0.196520619	-1.626987924	-0.319736673
11	توراملوك	21	0.013530928	-4.302777263	-0.058220569
12	چهارمغز	13	0.008376289	-4.782350343	-0.040058347
13	سفیدار	20	0.012886598	-4.351567427	-0.0560769
14	گورگره	153	0.098582474	-2.316861779	-0.228401967
15	بیره	165	0.106314433	-2.241354227	-0.238288304
16	پلوڅه	142	0.091494845	-2.391472643	-0.21880742
17	غوړاسکی	78	0.050257732	-2.990590874	-0.150300315
18	کیکر	9	0.005798969	-5.150075123	-0.029865126
19	شنۍ	5	0.003221649	-5.737861788	-0.018485379
20	بکیاڼه	10	0.006443299	-5.044714608	-0.032504604
21	تور توت	22	0.014175258	-4.256257247	-0.060333543
22	مالټه	13	0.008376289	-4.782350343	-0.040058347
23	اوبخته	15	0.009664948	-4.6392495	-0.044838107
24	لوکاټ	13	0.008376289	-4.782350343	-0.040058347
25	الوچه	9	0.005798969	-5.150075123	-0.029865126
26	ناك	8	0.005154639	-5.267858159	-0.027153908
	گلبید	8	0.005154639	-5.267858159	-0.027153908

(c) ketabton.com: The Digital Library

-0.042471259	-4.708242371	0.009020619	14	زردالو	28
-0.027153908	-5.267858159	0.005154639	8	ليمو	29
-0.027153908	-5.267858159	0.005154639	8	سورتوت	30
-2.608717248		1			

د نوعو د تنوع لړيال ()H′= 2.6داسې ښودنه کوي چې د ديوه گل درې د ونو او بوټو تنوع په اوسط حالت کې قرار لري پداسې حال کې چې د تنوع يوشانوالی يې (evenness =3.4) دی .

Shannon Diversity Index(H)	2.6
Evenness	3.4
Species Richness	30

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم: Juglans regia
انګليسي نوم: Walnut
محلي نوم: چهارمغز
کورنۍ: Juglandaceae

مورفولوژي

دا نبات پلن پاڼه او پاڼړيژې ونه ده چې ۲۵-۳۰ متره پورې لوړوالی لري او قطر يې تر ۲ مترو پورې رسيږي خو زموږ څېړنو وښودله چې د کنړ ولايت، څوکۍ ولسوالۍ په ديوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۱۹ متره اوږدوالی او ۱۳۰ سانتي متره قطر لري. او په سختو حالاتو کې وده کوي، پوستکی يې خړ رنګ لري. د ځوانۍ په حالت کې يې پوستکی ښويه او کله چې يې عمر زياتيږي پوستکی يې هم زيږوالی غوره کوي.د پاڼو ډول يې Imperipinnate دی او د پاڼو اوږدوالی يې ۲۰-۵۰ ملي مترو پورې رسيږي، ګلان يې Diocious دي او نارينه ګلان يې ۵-۱۲ سانتي متره پورې اوږدوالی لري او د ګلانو رنګ يې شين دی، ميوه يې سپټمبر نه تر اکټوبر مياشتو کې پخيږي (Alam, 2011).

انتشار او خپرښت ساحه

دا ونه د اروپا جنوب ختيځ، د اسيا جنوب ختيځ، مرکزي اسيا، قفقاز، پاکستان، هماليا، برما او اکثره زراعتي سيمو کې پيدا کيږي د بحر د سطحې څخه په ۱۵۰۰-۲۵۰۰ مترو پورې ارتفاع کې پيداکيږي (Breckle & Rafiqpoor, 2010). خو په افغانستان کې دا نبات ۲۶۰۰ متره په ارتفاع کې پيدا کيږي چې زياتره په افغانستان کې په کابل، لغمان، نورستان، کنړ او ننګرهار ولايتونو کې پيدا کيږي.همدارنګه دا نبات نيمه سيوری خوښونکی نبات دی چې په غني او لږ رطوبت لرونکې ژووره خاوره کې ښه وده کوي چې هم په يواځې او هم د پاڼريژه ونو سره په ګروپي شکل پيدا کيږي(Alam, 2011).

استعمال

د دې ونې د لرګي څخه د فرنيچر په جوړولو کې، د پوستکي او پاڼو څخه يې په رنګ جوړولو کې استفاده کيږي او د لرګي څخه يې د چينجي ضد مادې په توګه هم استفاده کيږي او د چهارمغزو تيل رنګ د توليد لپاره هم استفاده کيږي(Breckle&Rafiqpoor, 2010) ددې نبات ځوانې او شنې ميوې په زياته اندازه ويټامين سي لري چې اکثره د مربا په جوړولو کې ترې استفاده کيږي، لرګی يې درونډ او قوي دی نو له همدې امله د فرنيچر لپاره غوره لرګی دی(Alam, 2011).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم: *Quercus dilatata*

انګلیسي نوم: green oak

محلي نوم : څېړۍ

کورنۍ: Fagaceae

مورفولوژي

څېړۍ یا بلوط تل شنه او د قوي ښاخونو لرونکې ونه ده چې د ۱۲-۱۳ مترو پورې لوړوالی لري . او قطر یې تر ۲ مترو پورې رسیږي خو زموږ. څېړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړې نبات په منځنۍ توګه ۴,۵ متره اوږدوالی او ۷۹ سانتي متره قطر لري. د څېړۍ پاڼې ډبلې او ګردې دي چې ۲,۵ - ۴ سانتي مترو پورې اوږدوالی لري. ښځینه ګلان یې سلنډر شکله او لنډ وي (Alam, 2011). د دې ونې ګل د اپریل نه تر مۍ میاشتو کې غوړیږي او ګلان یې Monoecious دي پوستکی یې په لومړیو وختونو کې خړ نصواري رنګ لري خو د وخت په تیریدو سره بیا تور خړ رنګ غوره کوي(Breckle & Rafiqpoor, 2010) .

انتشار او خپرښت ساحه

دا نبات په پاکستان، شمال لویدیځ هند او همالیا کې پیدا کیږي او د افغانستان په ختیځو سیمو کې په زیاته اندازه پیدا کیږي. څېړۍ د وچکالۍ او یخوهنې په مقابل کې یو مقاومت لرونکی نبات دی چې د غرونو په لمنو کې ښه وده کوي. همدا رنګه دا نبات په وچو او سلوپ لرونکو ساحو کې ښه وده کوي او د بحر د سطحې څخه په ۱۱۰۰-۲۴۰۰ مترو پورې ارتفاع کې پیدا کیږي(Breckle & Rafiqpoor, 2010) .

استعمال

ددېونې څخه په ساختماني چارو کې استفاده کیږي، همدارنګه د سون موادو په توګه ترې هم استفاده کیږي او د پاڼو او کوچنیو شاخونو څخه یې د علوفې په منظور هم استفاده کیږي او همدارنګه د کټارو په جوړولو کې ترې هم استفاده کیږي. د دې ونې لرګی سخت او ډېر وزن لرونکی دی چې د زیاتې تودوخې د ورکړې توانایي لري نو ځکه ترې سکاره په زیاته اندازه تر لاسه کیږي(Alam, 2011).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Dalbergia sissoo*

انګلیسي نوم:Shisham

محلي نوم: شوه

کورنۍ : Fabaceae

مورفولوژي

شوه یوه پلن پاڼې او پاڼریژې ونه ده چې ۲۵ ـ۴۰ مترو پورې لوړوالی لري او قطر یې۱ـ۲ مترو پورې رسیږي خو زموږ ځېرنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۱۸ متره اوږدوالی او ۱۵۰ سانتي متره قطر لري. پوستکی یې زېړ او خړ رنګ لرونکی دی، ښاخونه یې پراخه او پراګنده شوي وي او د پاڼو ډول یې Acuminate د ۱۲ـ۱۸ سانتي مترو پورې اوږدوالی لري، ګلان یېخوشبوداره ژیړ رنګه سپین رنګ لري. تخمونه یې په نومبر او اکتوبر میاشتو کې پخیږي (Alam, 2011).

انتشار او خپرښت ساحه

دا نبات د همالیا لړیو اصلي نبات دی چې ۱۲ـ ۲۲ سانتي ګراډ کې په ښه شکل وده کوي او د افغانستان په زیاتو ولایتونو لکهکابل، ننګرهار، لغمان، کنړ، خوست، نورستان او داسې نورو ولایتونو کې په سترګو کیږي ,Alam). (2011 شوه د ایران په جنوب ختیځ، پاکستان، هند او اکثره زراعتي سیمو کې پیدا کیږي. سوري لرونکو د غرونو لمنو او سیندونو شاوخوا کې زرغونیږي همدارنګه دا نبات په شګلنو او جغل لرونکو خاورو کې ښه وده کوي او د سرکونو، نهرونو، کروندو او ځنګلونو کې په کمه اندازه پیدا کیږي. شوه د بحر له سطحي څخه ۶۰۰ ـ۱۲۰۰ متره ارتفاع کې پیداکیږي(Breckle & Rafiqpoor, 2010).

استعمال

د دې نبات لرګی ډیر سخت او د واینو پر وړاندې د زیات مقاومت لرونکی دی نو ځکه یې لرګی په ساختماني چارو کې په زیاته اندازه استعمالیږي. د پاڼو څخه یې د سون موادو په توګه او د تخمونو څخه یې تیل استخراجیږي چې د پوستکي ناروغیو په علاج کې ترې استفاده کیږي همدارنګه د دې نبات څخه د سون موادو په توګه هم استفاده کیږي . (Alam, 2011)

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم : *Ficus carrica*

انګلیسي نوم: Fig

محلي نوم: انځر

کورنۍ: Moraceae

مورفولوژي

د انځر نبات یوه کوچنۍ ونه ده چې اوږدوالی یې ۵-٦ مترو پورې او قطر یې ۷۵ سانتي مترو پورې رسیږي خو زموږ څېړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۵,۳ متره اوږدوالی او ۳۳ سانتي متره قطر لري. ګل یې د پسرلي په آخرو وختونو کې لیدل کیږي، د ګلانو ډول یې hyphantodium دی او ګرده افشاني یې د مچیو په وسیله ترسره کیږي..(Breckle & Rafiqpoor,2010)

انتشار او خپربښت ساحه

اینځر په مدیترانه، اروپا، افریقا، اسیا، ایران، ترکمنستان او تاجکستان کې هم پیدا کیږي. د افغانستان په زیات شمیر زراعتي سیمو کې پیدا کیږي. همدارنګه باغونو او کورونو په شاوخوا کې کرل کیږي. اینځر د بحر له سطحې څخه ۴۰۰-۱٦۰۰ متره لوړوالي کې پیدا کیږي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

استعمال

اینځر نبات په زیاته اندازه اقتصادي ارزښت لري چې میوه یې په وچه او لمده توګه خوړل کیږي، دا نبات لوی او پلنې پاڼې لري چې د پاڼو څخه یې د حیواناتو لپاره د علوفې په ډول استفاده کیږي همدارنګه دا نبات په اکثره ځایونو کې د زینت په ډول او هم د سیوري په منظور هم کرل کیږي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Eucalyptus camaldulensis*

انگليسي نوم:Eucalyptus

محلي نوم: لاچي

کورنۍ:Myrtaceae

مورفولوژي

لاچي نبات يوه تل شنه ونه ده،د دې نبات اوږدوالی د ۲۰ ـ۴۰ مترو پورې رسيږي او قطر يې ۱،۵ ـ۳ مترو پورې رسيږي خو زموږ ځيړنو وښودله چې د کنړ ولايت، څوکۍ ولسوالۍ په ديوه گل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توگه ۱۹ متره اوږدوالی او ۳۲ سانتي متره قطر لري. پوستکی يې شين رنگه او د ځوانۍ په وخت کې ښويه وي خو د وخت په تيريدو سره زيږوالی غوره کوي. د پاڼو ډول يې Acuminate دی او د پاڼو اوږدوالی يې ۱۰ـ۲۰ سانتي مترو پورې رسيږي. د گلانو ډول يې Solitary دی د لاچي ونې گل له پسرلي څخه اوړي پورې ليدل کيږي. د گل رنگ يې زيړ او سپين دی (Breckle & Rafiqpoor,2010).

انتشار او خپريدو ساحه

لاچې په استراليا کې په زيات شمير پيدا کيږي او په استراليا کې ترې زياته استفاده کيږي څکه چې ژر رسيدونکي ونه ده. د لاچې ونې ۵۰۰ نوعې او ډولونه د استراليا په ځنگلونو کې پيدا کيږي.په افغانستان کې په زراعتي سيمو او هغه ځايونو کې پيدا کيږي چې کنگل ونلري همدارنگه دغه ونه د جلال اباد ښار د ښاري ونو په نوم هم ياديږي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

استعمال

ددې نبات څخه د کښتيو په جوړولو او زراعتي سامان الاتو په جوړولو کې استفاده کيږي او د پاڼو څخه يې ضروري تيل ويستل کيږي چې د مکروب ضد درملو په توگه ترې استفاده کيږيد دې ونې څخه د تيلو په استحصال کې استفاده کيږي همدارنگه طب، کاغذ جوړولو، د لرگيو د توليد او د زينت لپاره هم استعماليږي (Alam, 2011).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Olea europeae*

انګلیسي نوم: wild olive

محلي نوم: وحشي زيتون

کورنۍ:Oleaceae

مورفولوژي

دا نبات يوه تل شنه ونه ده چې د ۱۰ـ ۱۵ متره پورې لوړوالی لري او قطر يې د ۱ متر پورې رسيږي خو زموږ څېړنو وښودله چې د کنړ ولايت، څوکۍ ولسوالۍ په ديوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۳,۶ متره اوږدوالی او ۵۸ سانتي متره قطر لري. د پاڼو ډول يې Obtuse دی او پاڼې يې په دواړو څوکو کې نرۍ شوي وي، ګلان يې Perfect دي. ميوه يې وړه او کوچنۍ ده چې د ۸ ملي مترو پورې اوږدوالی لري او ميوه چې يې کله پخه شي تور رنګ غوره کوي (Alam, 2011). د زيتون ګل د اپريل نه تر مې مياشتو کې غوړيږي، د ګلانو رنګ يې سپين دی. لرګی يې ډير سخت او د پاڼو شاته برخو رنګ يې د زنګ وهلي او سپينوالی لري (Breckle & Rafiqpoor,2010).

انتشار او خپرښت ساحه

زيتون د پاکستان په کشمير ايالت په اکثره سيمو کې پيدا کيږي، د افغانستان په ختيځو ولايتونو کې په زياته اندازه پيدا کيږي. د بحر د سطحې څخه ۹۰۰ نه تر ۱۸۰۰ متره په ارتفاع کې ښه وده کوي(Breckle & Rafiqpoor,2010) . دا نبات د جنوب لويديځې اسيا او د ختيځ افغانستان څخه نيولی تر لويديځ نيپال پورې ليدل کيږي په ګرمو سيمو او سيندونو سره نږدې ساحو کې ښه وده کوي(Alam, 2011).

استعمال

د دې نبات لرګی دروند او کلک دی چې په نجارۍ کې ترې استفاده کيږي، ميوه يې د خوراک په منظور استعماليږي او هم ورڅخه تيل ويستل کيږي د دې ونې څخه د زيتونو تيل توليديږي، ميوه يې په تازه توګه د خوراک او د اچارو په جوړولو کې ترې هم ګټه اخيستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم: *Platanus orientalis*

انگلیسي نوم: oriental plane tree

محلي نوم:چنار

کورنۍ: Platanaceae

مورفولوژي

چنار یوه درمیانه سایز لرونکې ونه ده چې ۲۷ـ ۳۳ مترو پورې لوړوالی لري او قطر یې ۱ـ ۱،۵ مترو پورې رسیږي خو زموږ ځیړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۱۷ متره اوږدوالی او ۵۳ سانتي متره قطر لري. پوستکی یې په خپله سطحه باندې کرښې لري، د پاڼو ډول یې palmate دی چې ۱۵ـ۲۵ سانتي متره پورې پراخوالی لري، میوه یې بال ته ورته ده چې په خپل ځان باندې ویښته ډوله ساختمانونه لري (Breckle & Rafiqpoor,2010). د چنار ګل د اپریل نه تر مۍ میاشتو پورې لیدل کیږي، مونث ګلونه یې غټ او مذکر یې واړه او کروي شکل لري، ګرده افشانې یې د باد په وسیله ترسره کیږي، پوستکی یې سپین او شین ته ورته دی. د چنار ونه غټه تنه لري(Alam, 2011).

انتشار او خپریدو ساحه

چنار په اروپا، منځنۍ او مرکزي اسیا کې په زیاته پیمانه پیدا کیږي د افغانستان په شمال، مرکز، شمال ختیځ او شمال لویدیځ کې پیدا کیږي. چنار په اروپا کې په دوه رګه شکل لیدل کیږي، د اروپا په جنوب ختیځ او جنوب لویدیځ کې پیدا کیږي دا نبات د بحر له سطحې څخه ۵۰۰ ـ ۲۵۰۰ متره ارتفاع کې پیدا کیږي (Breckle & Rafiqpoor,2010).

استعمال

د چنار ونه د زینت په منظور د سرکونو، نهرونو، په لارو او کورونو کې د سیوري د جوړولو لپاره کرل کیږي همدارنګه د دې نبات لرګی صفا دی چې په اسانۍ سره پالش کیږي نو له همدې امله ترې په نجارۍ کې استفاده کیږي (Alam, 2011).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Populus spp*

انګلیسي نوم:Populus

محلي نوم:سپیدار

کورنۍ:Salicaceae

مورفولوژي

سفیدار یوه پاڼریژه ونه ده چې پوستکی یې سپین ته ورته رنګ لري. تکثیر یې د قلمې او د نورو لارو په وسیله ترسره کیږي، سپیدار نبات ۳۰ متره پورې لوړوالی لري او قطر یې ۹۰ سانتي مترو پورې رسیږي خو زموږ څېړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۱۵ متره اوږدوالی او ۲۱ سانتي متره قطر لري. نارینه ګلان یې Catkin شکل لري او ۳ـ ۶ سانتي مترو پورې اوږدوالی لري، ښځینه ګلان یې هم Catkin ډوله دي چې ۵ـ ۱۰ سانتي مترو پورې اوږدوالی لري. ګلان یې اپریل نه تر می میاشتو پورې غوړیږي، لرګی یې سپین رنګه، نرم او په کمه اندازه Node لري(Alam, 2011). ګرده افشاني یې د باد په وسیله ترسره کیږي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

انتشار او خپرښت ساحه

سپیدار ونه په شمالي افریقا، جنوب لویدیځه اسیا او اروپا کې په زیاته اندازه پیدا کیږي همدارنګه دا ونه د ا سیا جنوب لویدیځ، قفقاز، ایران، مرکزي اسیا، پاکستان او سینګاپور کې پیدا کیږي. د افغانستان په زیات شمیر زراعتي سیمو کې پیدا کیږي. دا ونه د بحر له سطحې څخه د ۴۰۰ ـ۲۴۰۰ مترو پورې په ارتفاع کې پیدا کیږي (Breckle & Rafiqpoor,2010).

استعمال

څرنګه چې دا ونه تیزه وده لري نو له همدې امله په زیاته پیمانه د سوخت لپاره کرل کیږي، د دې نبات څخه په ساختماني موادو کې استفاده کیږي، د کرنیز سامان الاتو لکه بیلچه، لور، رمبی په جوړولو کې ترې استفاده کیږي او د حیواناتو لپاره د علوفې په برابرولو کې ترې استفاده کیږي(Alam, 2011).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Reptonia boxifolia*

انګلیسي نوم:Buckthorn

محلي نوم: ګورګره

کورنۍSapotaceae:

مورفولوژي

ګورګره قوي اغزي لرونکې کوچنۍ ونه ده چې اوږدوالی یې ۵ ـ ۷ مترو پورې رسیږي او قطر یې ۶۰ ـ۹۰ سانتي مترو پورې رسیږي خو زموږ څیړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۵ متره اوږدوالی او ۲۸ سانتي متره قطر لري. تاج برخه یې راغونډه شوي وي، پاڼې یې تل شني وي او تر ۳ سانتي مترو پورې اوږدوالی لري، ګلان یې کوچني او زیړ رنګه وي او میوه یې چې پخه شي تور رنګ غوره کوي(Alam, 2011). د دې ونې ګلان د اپریل نه تر مۍ میاشتو پورې لیدل کیږي، تېټ قدې ونه ده چې تل شنه وي، ساقه یې لنډه او ضخیمه ده میوه یې تور رنګه کروي او خوړه ده (Breckle & Rafiqpoor,2010).

انتشار او خپرښت ساحه

ګورګره د خپرښت ډیره وړتیا لري چې په ختیځه افریقا، افغانستان، پاکستان او داسې نورو هېوادونو کې پیدا کیږي. همدارنګه ګورګره په وچو او شګلنو خاورو کې ښه وده کوي، ګورګره د بحرله سطحې څخه ۷۰۰ ـ۱۴۰۰ مترو په ارتفاع کې پیدا کیږي همدارنګه دا نبات د عربستان جنوب ختیځ، پاکستان، عمان او سومالیا کې هم په زیاته اندازه پیدا کیږي او د افغانستان په ختیځو سیمو کې په زیات شمیر پیدا کیږي(Alam, 2011).

استعمال

د دې نبات لرګی په خپل ځان باندې اغزي لري نو په همدې اساس په تجارت کې په کمه اندازه استعمالیږي خو مېوه یې د خوراک په منظور استعمالیږي، میوه یې وچیږي او په مربا کې ترې استفاده کیږي همدارنګه د دې نبات د پاڼو څخه د علوفې په ډول هم استفاده کیږي او د لرګي څخه یې د سون موادو په توګه هم استفاده کیږي (Breckle & Rafiqpoor,2010).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم*Tamarix aphylla* :

انگليسي نومThamarix:

محلي نوم: غز

کورنۍ :Tamaricaceae

مورفولوژي

دا نبات تل شنه او ستن پاڼې ونه ده، د دې نبات اوږدوالی ۱۵ ـ۲۰ مترو پورې رسېږي، قطر يې ۱متر پورې رسيږي خو زموږ څېړنو وښودله چې د کنړ ولايت، څوکۍ ولسوالۍ په ديوه گل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توگه ۲,۵ متره اوږدوالی او ۸۰ سانتي متره قطر لري. پوستکی يې خړ رنگ څخه نیولی تر سور رنگه غوره کوي . پاڼې يې ډنډرکی نلري او ۱ ـ ۲ ملی مترو پورې اوږدوالی لري. د دې ونې گل د جون نه تر اکتوبر مياشتو کې ليدل کيږي، گلانو رنگ يې گلابي رنگه سپين دی او د گلانو ډول يې Raceme دی، دا نبات په اسانۍ سره د قلمو له لارې تکثيريږي، دا نبات د وچکالۍ په وړاندې ډېر مقاومت لري (Alam, 2011).

انتشار او خپرښت ساحه

غز يوه قوي ونه ده چې د وچکالۍ په وړاندې ډېر مقاومت لري، دا ونه ژوور ريښوي سيستم لري، په وچو، ډبرينو او مالگينو خاورو کې ښه وده کوي، کولی شي چې تر ۵۰ ملي مترو کلني اورښت کې وده وکړي، غز په مصر، د اسيا په جنوب لويديځ، عربستان، عراق، ايران، پاکستان او د افغانستان په غريزو سيمو په غريزو سيمو کې په زياته پيمانه پيدا کيږي خو تر يوه حده زراعتي سيمو کې پيدا کيږي او د بحر د سطحې څخه تر ۱۳۵۰ متره ارتفاع کې پيدا کيږي (Breckle & Rafiqpoor,2010).

استعمال

د دې نبات د پوستکي څخه تانين استخراجيږي چې د استخراج شوو تانينو څخه بيا په طبابت کې استفاده کيږي، د غز نبات د لرگي څخه د سون موادو په توگه هم استفاده کيږي(Alam, 2011).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Acacia modesta*

انګلیسي نوم: acacia

محلي نوم: پلوڅه

کورنۍ:Fabaceae

مورفولوژي

پلوڅه یوه تل شنه پلن پاڼې ونه ده چې درمیانه سایز لري، اوږدوالی یې ۶ ـ ۸ مترو پورې رسیږي خو زموږ څېړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنی توګه ۱,۵ متره اوږدوالی او ۳۸ سانتي متره قطر لري. غیر منظم شاخونه لري، پوستکی یې زیږ خړ او غیر منظم نري درزونه لري، د ګلانو ډول یې Spike او ګلان یې د جون نه تر جولای میاشتو پورې لیدل کیږي او په سپټمبر میاشت کې پخیږي، پلوڅه قوي ونه ده چې په غیر محیطي شرایطو کې هم ښه وده کوي (Breckle & Rafiqpoor,2010).

انتشار او خپرښت ساحه

پلوڅه د بحر د سطحې څخه ۱۴۰۰ متره په ارتفاع کې پیدا کیږي، دا نبات په ډبرینو خاورو کې ښه وده کوي همدا راز دا نبات په میلان لرونکو او د غرونو غاړو کې ښه وده کوي خو په کرنیزو ځمکو کې هم ښه وده کوي، پلوڅه په ختیځ افغانستان، مرکزي پاکستان، او د هندوستان په لویدیځ کې په زیاته پیمانه پیدا کیږي. په افغانستان کې په خوست ولایت کې په ۱۴۰۰ متره په ارتفاع کې زیاته پیدا کیږي.

استعمال

د دې نباتلرګی ډېر سخت دی نو ځکه په فرنیچر او ساختماني مواردو کې ترې ډېره استفاده کیږي او د لرګي څخه یې په کمه اندازه ژاوله ترلاسه کیږي چې په دوا جوړولو کې ترې استفاده کیږي. همدارنګه د ځوانو شاخونو څخه یې شیره اخیستل کیږي چې د غاښونو د صفایی لپاره استعمالیږي او د غاښونو د ناروغیو په استعمال کې ترې هم استفاده کیږي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Morus alba*

انگلیسي نوم: Mulberry

محلي نوم: سپین توت

کورنۍ : Moraceae

مورفولوژي

توت یو پاڼریژه او پلن پاڼې ونه ده چې ۱۰ ـ ۱۵ متره اوږدوالی لري، قطر یې تر ۲ مترو پورې رسیږي خو زموږ څېړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۷ متره اوږدوالی او ۸۵ سانتي متره قطر لري. خاښونه یې د تاج په برخه کې سره راټول شوي وي، پوستکی یې د ځوانۍ په وخت کې شین رنګ لري خو د وخت په تیریدو سره خړ رنګ غوره کوي او نا منظم درزونه پکې رامنځته کیږي، پاڼې یې پراخه او Ovate شکل لري د ۵ ـ ۱۵ سانتي مترو پورې اوږدوالی لري، ګلان یې Monocious دي چې د مارچ نه تر اپریل میاشتو کې په نبات کې لیدل کیږي او د اپریل نه تر جون میاشتو کې پخیږي(Alam, 2011).

انتشار او خپرښت ساحه

دا نبات د بحر د سطحې څخه په ۴۰۰ ـ ۲۳۰۰ متره ارتفاع کې په زیاته اندازه شتون لري. دا نبات په کرنیزو خاورو کې نسبت غرنیو خاورو ته ښه وده کوي همدارنګه په ټولو کم ارتفاع لرونکو غرنیو سیمو کې هم پیداکیږي. د سرکونو او نهرونو په غاړو کې هم پیدا کیږي توت په نړیواله کچه په چین، عراق، ایران، پاکستان، ترکمنستان، د اسیا جنوب ختیځ، اروپا او امریکا کې شتون لري د افغانستان په زراعتي سیمو او غرنیو سیمو کې هم پیدا کیږي (Breckle & Rafiqpoor,2010).

استعمال

د دې نبات پوستکی نری دی چې د کاغذ په جوړولو کې ترې استفاده کیږي او د پوستکي څخه یې د وریښمو چینجي د تغذیې لپاره استفاده کوي همدارنګه د دې نبات د پاڼو څخه د حیواناتو د تغذیې استفاده هم کیږي او د میوې څخه یې د ستونې په دردونو کې استفاده کیږي. د توت د لرګي څخه د موسیقۍ سامان الات جوړیږي، میوه یې په تازه شکل د خوراک لپاره استعمالیږي او نرمې پاڼې یې د وریښمو چینجي لپاره په زړه پورې خواړه دي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم: *Melia azedarach*

انګليسي نوم: chinaberry tree

محلي نوم: بکیانه

کورنۍ: Meliaceae

مورفولوژي

بکیانه یوه پاڼریژه ونه ده چې ۵ ـ ۱۲ متره ارتفاع لري او قطر یې ۱ متر پورې رسیږي خو زموږ ځیرنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۷ متره اوږدوالی او ۵۰ سانتي متره قطر لري. دا یوه درمیانه سایز لرونکې ونه ده چې د Sucker له لارې تکثر کوي او ډیر په تیزۍ سره وده کوي پوستکی یې په ځوانۍ کې شین رنګ لري خو د وخت په تیریدو سره خړ یا نصواري رنګ غوره کوي پاڼې یې کم رنګه شین رنګ لري او پاڼې یې مرکبې وي. په اپریل میاشت کې ګلان نیسي، ګلان یې یاسمیني رنګ لري،نارینه او ښځینه ګلان یې په یو نبات کې وي خو په جلا جلا ډول او ستوري ته ورته شکل لري. د ګلانو څخه یې ژیړ رنګه میوې رامنځ ته کیږي چې زهري خواص لري(kateude et al, 1995).

انتشار او خپرښت ساحه

بوکیانه د بحر له سطحې څخه ۵۰۰ ـ ۹۰۰ متره ارتفاع کې موندل کیږي دا نبات په استوایي او نیمه استوایي سیمو کې ښه وده کوي. نوموړی نبات د ناوړه اقلیمي شرایطو او د خاورې د ناوړه شرایطو سره مقاومت لري. همدارنګه د بوکیانې نبات د یخې او ګرمې هوا پر وړاندې هم ښه مقاومت لري. بوکیانه په همالیا او زیات شمیر ګرمو هیوادونو کې پیدا کیږي. د دې نبات اصلي هېوادونه چین، جاپان، هند او د اسیا جنوب ختیځ هېوادونه دي او د افغانستان په ختیځ زون زراعتي سیمو کې پیداکیږي(Alam, 2011).

استعمال

دا نبات ژر رسیدونکې ونه ده چې د لرګي څخه یې د زراعتي سامان الاتو الاتو په جوړولو کې، د فرنیچر په جوړولو کې او په تعمیراتي سامان الاتو کې ترې هم استفاده کیږي. د دې نبات د پاڼو او کوچنیوشاخونو څخه د پسونو او وزو د علوفې لپاره استفاده کیږي، دا نبات د واینو پر وړاندې مقاومت لري ځکه چې لرګی یې زهري خاصیت لري او نوموړی نبات د طبي استعمال له امله هم شهرت لري د مېوو څخه یې د تسبیحو او غاړکیو په جوړولو کې استفاده کیږي(kateude et al, 1995).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Pinus wallichiana*

انگلیسي نوم:Pine

محلي نوم: نښتر

کورنۍ:pinaceae

مورفولوژي

نښتر ستن پاڼه تل شنه ونه ده چې اوږدوالی یې تر ۵۰ مترو پورې رسیږي او قطر یې تر ۱ متر پورې رسیږي خو زموږ څیړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۲۴ متره اوږدوالی او ۹۰ سانتي متره قطر لري. پوستکی یې نصواري رنګ لري او په کمه اندازه درزونه لري. د دې نبات تنه نیغه او مستقیمه ختلې وي. پاڼې یې ستن ډوله او په ښاخونو باندې په غونچه یي ډول سره ترتیب شوي وي، ګلونه یې Monoecious ډوله او په May-Oct میاشت کې غوړیږي او تخمونه یې په Sep-Oct میاشت کې پخیږي. دا نبات قوي او ژوور ریښوي سیستم لري، د دې نبات پاڼې په خپل ترکیب کې د Turpentine پنوم کیمیاوي مواد لري او کله چې باران وشي دغه مواد مینځل کیږي او په موجوده ساحه کې د کوچنیو نباتاتو د شنه کیدو مخه نیسي (Breckle & Rafiqpoor,2010).

انتشار او خپرښت ساحه

د نښتر نبات د بحر له سطحې څخه په ۲۰۰-۲۵۰۰ متره ارتفاع کې پیداکیږي. د دې ونې اصلي ټاټوبی د همالیا او هندوکش غرونه دي چې د افغانستان، د هند شمال او ختیځ، پاکستان، چین او بوتان پورې خپره شوې ده دا ونه د افغانستان د غرنیو ساحو د مهمو ځنګلي ونه څخه شمیرل کیږي (Alam, 2011).

استعمال

دا ونه زیات ا قتصادي ارزښت لري چې په ساختماني او تجارتي برخو کې ترې استفاده کیږي. د دې ونې د پوستکي څخه ریزین استخراجیږي چې په طبي مواردو لکه د ملا درد او داسې نورو مواردو کې ترې استفاده کیږي. د دې ونې لرګی سخت او دوامداره دی چې صنعت، ساختماني مواردو، فرنیچر، کټاره جوړونه او همدارنګه د زینت په خاطر د پارکونو او سرکونو په غاړو کې کرل کیږي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Acacia nilotica*

انګلیسي نوم:Gum Arabic tree

محلي نوم: کیکر

کورنۍ: Fabaceae

مورفولوژي

دا يوه اغزي لرونکې درميانه سايز لرونکي ونه ده چې لوړوالی يې ۱۰ـــ ۲۵ مترو پورې رسېږي خو زموږ څېړنو وښودله چې د کنړ ولايت، څوکۍ ولسوالۍ په ديوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۱۳ متره اوږدوالی او ۷۰ سانتي متره قطر لري. څوکلن نبات دی چې زيږ خړ پوستکی لري او په تنه او شاخونو باندې اغزي لري. د (Girth) اندازه يې د ۲ـ۵ مترو پورې رسيږي. دا نبات په وچو سيمو کې ښه وده کوي. ژور ريښوي سيستم لري. دا نبات په Dec-Jan مياشتو کې ګلان کوي. او له اپريل نه تر جون مياشتو کې يې ګلان پخيږي. دا نبات په ګرمو سيمو کې ښه وده کوي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

انتشار او خپرښت ساحه

دا نبات په طبيعي ډول د افريقا په وچو سيمو کې خپور شوی. چې د هغې ځای ځخه بيا مصر، منځنۍ اسيا او نورو هيوادونو ته خپور شوی. چې په اوسني وخت کې په اسيا،استراليا او نورو هيوادونو کې هم په طبيعي او وحشي ډول پيدا کيږي (Alam, 2011).

استعمال

کيکر يو اګرو فورستري نبات دی. چې په کرنيزو ځمکو کې هم د قطار په شکل چې د حيواناتو د تغذيي لپاره کرل کيږي. دا نبات په کرنيزو ځمکو کې د باد ماتونکو په توګه هم کرل کيږي. له دې نبات ځخه په ساختماني چارو کې، د ريل ګاډو پټليو کې او حيواناتو لپاره د علوفي په ډول استفاده کيږي. د پوستکي او پاڼو ځخه يې تانين استخراجيږي چې د تانينو ځخه يې بيا په دوايانو کې استفاده کيږي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Diospyrus lotus*

انگلیسي نوم:Date plam

محلي نوم: تور املوك

کورنۍ:Ebenaceae

مورفولوژي

دا نبات درمیانه سایز لرونکی نبات دی چې اوږدوالې یې ۱۵ ـ۳۰ متره پورې رسیږي او قطر یې ۱ ـ۱،۵ متره پورې رسیږي خو زموږ څیړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه گل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توگه ۱۷ متره اوږدوالی او ۱۰۰ سانتي متره قطر لري. دا نبات کوچني گلان لري او June-July میاشتو کې گلان نیسي. دا نبات یو پاڼه ریژوونکی نبات دی چې میوه Oct-Nov میاشتو کې پخیږي. د گرده افشانی لپاره بل نبات ته ضرورت لري. په Clay ښه ذهکشي شوي خاوره، نیمه سیوري لرونکي او لمده خاوره کې ښه وده کوي. د دې نبات پوستکی د ځوانی پر وخت خړ نصواري خو د وخت په تیریدو سره تیاره نصواري رنگ غوره کوي (Breckle & Rafiqpoor,2010).

انتشار او خپرښت

دا نبات د جنوب لویدیځي اسیا او د جنوب ختیځي اروپا اصلي او بومي نبات دی چې دې ساحو څخه بیا د نړۍ نورو برخو ته خپور شوی دی. تور املوك په ټیټو او متوسط اندازه لوړو غرونو کې شتون لري او رڼا خوښوونکې ونه ده چې په ډبرینو، میلان لرونکو او ژوورو خاورو کې ښه وده کوي او د بحر له سطحې څخه په ۶۰۰ـ۲۰۰۰ متره ارتفاع کې پیداکیږي (Alam, 2011).

استعمال

ددې نبات د میوې څخه په وچ او هم په تازه ډول استفاده کیږي چې میوې یې په زیاته اندازه شکرې، Malic acid او ویټامینونه لري. همدارنگه میوه یې د تکثیر او طب په برخه کې هم استعمالیږي. لرگی یې Smalltimber او سونگ موادو په توگه د استعمال ځایونه لري. پخوا وختونو کې ددې ونې لرگي د لوخو د جوړولو لپاره استعمالیده . پاڼې یې د علوفې او کمپوست جوړونې په منظور هم استعمالیږي(Breckle & Rafiqpoor,2010).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:Dodonaea viscosa

انګلیسي نوم:Hop bush

محلي نوم:غوړاسکی

کورنۍ:Sapindaceae

مورفولوژي

غوړاسکی تیزه وده کوونکی بوټی دی چې اوږدوالی یې په منځنۍ اندازه ۲ متره او قطر یې تر ۲۰ سانتي مترو پورې رسیږي خو زموږ څیړنو وښودله چې د کنړ ولایت، څوکۍ ولسوالۍ په دیوه ګل دره کې نوموړی نبات په منځنۍ توګه ۱,٦ متره اوږدوالی او ۹ سانتي متره قطر لري. پوستکی یې په لومړیو کې تیاره خړ خو د وخت په تیریدو سره تیاره نصواري رنګ غوره کوي او پوستکی یې زیږ وي. دا نبات کوچني ښاخونه لري، ژیړ رنګ لرونکي ګلان لري او ګلان یې په پسرلي او مني کې غوړیږي. تخمونه یې ښویه او تور رنګ لري چې د باد پواسطه خپریږي (Alam, 2011).

انتشار او خپرښت ساحه

غوړاسکی د استرلیا، کینیا، نیوزلینډ، عمان، جنوبي افریقا او د ایران مورنی نبات دی چې د دې ځایونو څخه بیا امریکا متحده ایالاتو او د نړۍ نورو هیوادونه ته خپره شوې ده . دا نبات په غرونیو او تیږو لرونکو خاورو کې ښه وده کوي او د بحر له سطحې څخه په ۲۰۰-۲۰۰۰ متره ارتفاع کې پیداکیږي.

استعمال

دا بوټی د شاتو مچیو د روزنې لپاره، د خاورې د تخریب د مخنیوي لپاره، او د زینت لپاره په پارکونو، کورونو غاړو او د کوڅو په غاړو کې کرل کیږي.همدارنګه د دې نبات پاڼې د حیواناتو په خاص ډول د غواګانو لپاره په زړه پورې خواړه برابروي او د کمپوسټ جوړولو لپاره هم ډیر استعمالیږي. د غوړاسکي د بوټي څخه په ځینو امراضو لکه د خیټې درد، د سینې درد او د سرطان په مخنیوي کې استفاده کیږي. (Breckle & Rafiqpoor,2010).

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Morus nigra*
انګلیسي نوم:mulberry
محلي نوم:تور توت
کورنۍ :Moraceae

انتشار او خپرښت ساحه: افغانستان، هند، چین، اندونیزیا او ایران کې په زیاته اندازه پیداکیږي.

استعمال: د علوفې په ډول ترې استفاده کیږي او هم میوه یې استعمالیږي.

علمي نوم:*Ziziphus spp*
انګلیسي نوم:jujube tree
محلي نوم:بیره
کورنۍ :Rhamnaceae

انتشار او خپرښت ساحه: عربستان، کویټ، افغانستان، ایران، پاکستان، امریکا او شمالي اسیا په ټولو هیوادونو کې په زیاته اندازه پیدا کیږي.

استعمال: د میوې څخه یې هم په وچ ډول او هم تازه ډول استفاده کیږي.

علمي نوم:*Pistacia khinjuck*
انګلیسي نوم:wild pistachio
محلي نوم: شنې
کورنۍ :Anacardiaceae

انتشار او خپرښت ساحه: ایران، افغانستان، امریکا، پاکستان، ترکیه، افریقا کې پیدا کیږي.

استعمال: صنعت، میوې څخه یې استفاده کیږي .

علمي نوم:*Citrus aurantium*
انګلیسي نوم:Sour orange
محلي نوم: نارنج
کورنۍ : Rutaceae

انتشار او خپرښت ساحه: مصر، د اسیا په جنوب لویدیځ، عربستان، عراق، ایران، پاکستان او د افغانستان کې پیدا کیږي.

استعمال: د میوې څخه یې استفاده کیږي.

علمي نوم:*Prunus persica*
انګلیسي نوم:Peach
محلي نوم:شفتالو
کورنۍ :Rosaceae

انتشار او خپرښت ساحه: افغانستان، پاکستان، هند، ایران، امریکا، برازیل او په استرلیا کې پیدا کیږي.

استعمال: د میوې د تولید له پاره ترې استفاده کیږي.

علمي نوم:*Citrus sinensis*
انګلیسي نوم:Orange
محلي نوم:مالټه
کورنۍ : Rutaceae

انتشار او خپرښت ساحه: چین، هندوستان، پاکستان، ایران، افغانستان او ترکمنستان کې پیداکیږي.

استعمال: د میوې څخه یې استفاده کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي نوم:*Juniperus communis*
انګلیسي نوم:Juniper
محلي نوم:اوبخته
کورنۍ: Cupressaceae
انتشار او خپربښت ساحه: د افغانستان په غرنيو ساحو، شمالي امريکا، اروپايي هيوادونو او روسيې کې په زياته اندازه پيداکيږي.
استعمال: د لرګيو د توليد له پاره ترې استفاده کيږي.

علمي نوم:*Eriobotrya japonica*
انګلیسي نوم:Loquat
محلي نوم:لوکاټ
کورنۍ: Rosaceae
انتشار او خپربښت ساحه: اوکراين، ترکيه، يونان، المان، تاجکستان او په افغانستان کې په زياته اندازه پيداکيږي.
استعمال: د ميوې د توليد له پاره ترې استفاده کيږي.

علمي نوم:*Pronus domestica*
انګلیسي نوم:Plum
محلي نوم:الوچه
کورنۍ:Rosaceae
انتشار او خپربښت ساحه: افغانستان، پاکستان، چين، جاپان او اکثره اروپايي هيوادونو کې پيداکيږي.

علمي نوم:*Pyrus communis*
انګلیسي نوم:Pear
محلي نوم:ناك
کورنۍ: Rosaceae
انتشار او خپربښت ساحه: پاکستان، ترکيه، ايران، روسيه او د منځنۍ اسيا په اکثره هيوادونو کې پيداکيږي.

استعمال: د ميوې د توليد له پاره ترې استفاده کيږي.

علمي نوم:*Callistemon viminalis*
انګلیسي نوم:Bottle Brush
محلي نوم:ګلبيد
کورنۍ: Myrtaceae
انتشار او خپربښت ساحه: مرکزي امريکا، شمالي افريقا، افغانستان، پاکستان او اسيايي هيوادونو کې په زياته اندازه پيداکيږي.
استعمال: د زينت له پاره د پارکونو او کورونو په غاړو کې کرل کيږي.

علمي نوم:*Prunus armenica*
انګلیسي نوم:Apricot
محلي نوم:زردالو
کورنۍ: Rosaceae
انتشار او خپربښت ساحه: مرکزي اسيا هيوادونه، ازبکستان، هندوستان او اروپايي هيوادونو کې په زياته اندازه پيداکيږي.
استعمال: د ميوې د توليد له پاره کرل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مناقشه (Discussion)

شریستا په (۲۰۱۹) میلادي کال کې د نیپال هیواد د نباتاتو ارزونه ترسره کړې وه چې پدې څیړنه کې يې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره يې ۱۰×۱۰ متره کې کواډریټونه استعمال کړي وو چې د دې ارزونې په پایله کې يې د نباتاتو ۲۹۹ نوعې چې ۸٦ کورنیو سره يې تړاو درلود پیژندلي وو چې پکې Dicotsاو Monocotsدواړه شامل وو چې د Dicots له جملې څخه يې ٦۹ کورنۍ او ۲۲۹ نوعې پداسې حال کې چې د Monocots له جملې څخه يې ۱۵ کورنۍ او ۳۹ نوعې شاملې وې پدې ارزونه کې د نباتاتو تر ټولوغالبې کورنۍ عبارت وې له Rosaceae ۲۳ نوعې، Ericaceae ۱۷ نوعې او Lauraceae څخه چې ۹ نوعې يې درلودې .

سرکار او ډيوي په (۲۰۱۴) میلادیکال کې د هند هیواد په Hollongapar Gibbon Wildlife Sunctuaryکې د نباتاتو ارزونه ترسره کړې وه چې په دې ارزونه کې يې د کواډریټ میتود څخه استفاده کړې وه چې د ونو لپاره يې ۱۰×۱۰ متره کې کواډریټونه استعمال کړي وو او د ټولو کواډریټونو شمیر يې ۱۰۰ وو. د دې ارزونې په پایله کې يې د ونو ۷۵نوعې چې د نباتاتو ۴۰ کورنیو سره يې تړاو درلود پیژندلې وې او غالبې کورنۍ يې عبارت وې له Moraceae ۸ نوعې، Magnoliaceae۵ نوعې، Anacardaceae ۴ نوعې او Meliaceaeڅخه چې ۴ نوعې يې درلودې . زموږ څیړنې وښودله چې په دیوه ګل دره کې د ونو او بوټو ۳۰ مختلفې نوعې چې ۱۷ مختلفو نباتي کورنیو پورې تړاو لري شتون لري. په ذکر شوو کورنیو کې د Rosaceaeکورنۍ يې تر ټولو زیات (۵) سپیشزونو په درلودلو سره غالبه کورنۍ ده ورپسې Fabaceae کورنۍ (۳) سپیشزونه، Moraceae (۳) سپیشزونه او Rutaceae(۳) نوعې لري . له ذکر شوو ونو او بوټو څخه (*Quercus dilatata*) د (*RD=* 19.6)نسبتي ګڼوالي په لرلو سره تر ټولو زیاته ساحه تر پوښښ لاندې راوستې ده همدارنګه په ترتیب سره (*Olea europaea*) د (RD=16.8) نسبتي ګڼوالي، (*Zizyphus spp*) د (RD=10.63) نسبتي ګڼوالي، (*Reptonia boxifolia*) د (RD=) 9.85 نسبتي ګڼوالي په درلودلو سره تر ټولو غالبې نوعې وې پداسې حال کې (*Pistacia khinjuck*) د (RD=0.32)نسبتي ګڼوالي په درلودلو سره تر ټولو کمه ساحه پوښلې ده. همدارنګه د فرمول په اساس Shannon Weiner د نوعو د تنوع لړیال ()H′= 2.6داسې ښودنه کوي چې د دیوه ګل درې د ونو او بوټو تنوع په اوسط حالت کې قرار لري پداسې حال کې چې د تنوع یوشانوالی يې (Eveness =3.4) دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتيجه گيري (Conclusion)

په ديوه گل دره کې د ونو او بوټو ۳۰ مختلفې نوعې چې ۱۷ مختلفو نباتي کورنيو پورې تړاو لري شتون لري. په ذکر شوو کورنيو کې د Rosaceaeکورنۍ يې تر ټولو زيات (۵) سپيشزونو په درلودلو سره غالبه کورنۍ ده ورپسې Fabaceae کورنۍ (۳) سپيشزونه، Moraceae (۳) سپيشزونه او Rutaceae(۳) نوعې لري . له ذکر شوو ونو او بوټو څخه (*Quercus dilatata*) د (*RD=* 19.6)نسبتي ګڼوالي په لرلو سره تر ټولو زياته ساحه تر پوښښ لاندې راوستې ده همدارنگه په ترتيب سره (*Olea europaea*) د (RD=16.8) نسبتي ګڼوالي، (*Zizyphus spp*) د (RD=10.63) نسبتي ګڼوالي، (*Reptonia boxifolia*) د (RD=) 9.85 نسبتي ګڼوالي په درلودلو سره تر ټولو غالبې نوعې وې پداسې حال کې (*Pistacia khinjuck*) د (RD=0.32)نسبتي ګڼوالي په درلودلو سره تر ټولو کمه ساحه پوښلې ده. همدارنگه د فرمول په اساس Shannon Weiner د نوعو د تنوع لړيال ()2.6 =H′داسې ښودنه کوي چې د ديوه گل درې د ونو او بوټو تنوع په اوسط حالت کې قرار لري پداسې حال کې چې د تنوع يوشانوالی يې (Evenness =3.4) دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپارښتنې (Recommendations)

- ځرنګه چې ونې او بوټي ډېر زيات ارزښت لري او د انسانانو په ژوندانه کې يو مهم نقش لوبوي نو بايد په ساتنه او زياتيدنه کې يې هر اړخيزه لارې چارې ولټول شي او جدي اقدامات پرې عملي شي.
- د لوړو زده کړو د محترم وزارت څخه هيله کوم چې زراعت يو مسلکې او ساينسي پوهنځی دی او د ساينس لپاره قاعده داسې ده چې ساينس په تجروبو ولاړ دی، چې د څېړنې په برخه کې لازم امکانات بايد په هر پوهنتون کې د کرنې او دې ته ورته نورو ساينسي پوهنځيو محصلينو ته په واک کې ورکړې.
- دا چې ونې او بوټي د مختلفو اهدافو له پاره په مختلفو شکلونو زيانمن کيږي او ونې او بوټي د سقوط او انقراض د حالت سره مخ دي د دولت څخه مې دا غوښتنه ده بايد ددغه ستر ګواښ مخه ونيسي ترڅو دغه ملي شتمني خوندي وساتل شي او بقا ومومي.
- ټولنې او ځايي خلک بايد د ونو او بوټو په ساتنه کې ډېره ونډه ولري د ونو او بوټو په زيانمنيدو باندې بايد ناغې ولګوي تر څو د ونو او بوټو د سقوط او له منځه تللو مخنيوی وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

Alam, M. (2011). Trees and shrubs of Afghanistan: *A Dendrological Guide, Rossolis*. Lausanne, Switzerland.

Ali, M. A., Iqbal, M. S., Ahmad, K. S., Akbar, M., Mehmood, A., Hussain, S. A., ... & Islam, M. (2022). Plant species diversity assessment and monitoring in catchment areas of River Chenab, Punjab, Pakistan. *Plos one,* 17(8), e0272654.

Breackle, S.W., and Rafiqpoor, M. D. (2010). Field Guide Afghanistan: Flora and Vegetation, *Scientia Bonnensis*. Bonn, Germany.

Chebli, Y., Chentouf, M., Cabaraux, J. F., & El Otmani, S. (2023). Floristic Composition, Diversity, Palatability, and Forage Availability of Forest Rangelands in the Southern Mediterranean Region of Northern Morocco. *Land*, 12(1), 215.

Chhetri, N. B. K., & Shrestha, K. K. (2019). Floristic diversity and important value indices of tree species in lower Kanchenjunga Singhalila ridge Eastern Nepal. *American Journal of Plant Sciences*, 10(1), 248-263.

Dibaba, A., Soromessa, T., & Warkineh, B. (2022). Plant community analysis along environmental gradients in moist afromontane forest of Gerba Dima, South-western Ethiopia. *BMC Ecology and Evolution*, 22(1), 12.

https://www.worldbank.org/en/data/interactive/2016/08/01/afghanistan-district-level-visualization.

Negi, V. S., Giri, L., & Sekar, K. C. (2018). Floristic diversity, community composition and structure in Nanda Devi National Park after prohibition of human activities, Western Himalaya, India. *Current Science*, 115(6), 1056-1064.

Sarkar, M., & Devi, A. (2014). Assessment of diversity, population structure and regeneration status of tree species in Hollongapar Gibbon Wildlife Sanctuary, Assam, Northeast India. *Tropical plant research*, 1(2), 26-36.

Sekar, K. C., Thapliyal, N., Pandey, A., Joshi, B., Mukherjee, S., Bhojak, P., ... & Bahukhandi, A. (2023). Plant species diversity and density patterns along altitude

(c) ketabton.com: The Digital Library

gradient covering high-altitude alpine regions of west Himalaya, India. *Geology, Ecology, and Landscapes*, 1-15.

Wani, Z. A., & Pant, S. (2023). Assessment of floristic diversity and community characteristics of Gulmarg Wildlife sanctuary, Kashmir Himalaya. *Geology, Ecology, and Landscapes*, 1-21.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ ضمیمه: کواډریټونه

	Species									
Quadrates	ښوون	خېږی	توراملوک	لاچي	سپین توت	شوه	شفتالو	نښتر	غز	انځر
1	11	18	4	3	0	0	0	0	0	14
2	14	11	0	0	11	1	0	0	0	0
3	8	13	6	4	0	0	0	0	4	0
4	11	12	3	0	9	0	0	0	0	10
5	8	8	0	0	10	0	0	0	0	0
6	9	9	6	0	1	0	0	3	0	0
7	3	3	0	3	0	4	0	0	0	0
8	6	0	2	0	0	0	4	0	3	10
9	6	5	0	2	3	0	0	0	0	0
10	0	0	0	0	0	3	0	2	0	5
11	8	17	0	0	9	0	1	0	0	5
12	9	15	0	5	22	0	0	0	5	0
13	0	5	0	0	3	3	0	4	0	10
14	7	2	0	0	0	0	0	0	0	0
15	13	4	0	0	3	0	1	0	0	10
16	7	5	0	0	5	0	0	0	0	10
17	9	6	0	0	0	0	2	0	0	0
18	2	12	0	0	0	0	0	0	0	6
19	9	11	0	0	0	0	0	0	0	4
20	6	19	0	0	0	0	0	0	0	0
21	9	17	0	0	0	0	0	0	0	3
23	8	10	0	0	0	0	0	0	0	7
24	14	12	0	0	0	0	0	0	0	0
25	8	15	0	0	0	0	0	0	0	0
26	5	17	0	0	0	0	0	0	2	0
27	9	16	0	0	0	0	1	0	0	0
28	16	13	0	0	0	0	0	0	0	0
29	12	8	0	0	0	0	0	0	4	0
30	11	7	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	262	305	21	17	86	11	9	9	16	94

(c) ketabton.com: The Digital Library

	Species									
Quadrates	**چهارمغز**	**سفیدار**	**گورگره**	**بیره**	**پلوڅه**	**غوړاسکی**	**کیکر**	**شنې**	**بکیاڼه**	**تورتوت**
1	2	2	13	15	12	0	0	0	0	0
2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
3	0	0	10	10	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	10	0	0	0	0	4
5	3	5	0	15	0	8	0	0	0	0
6	0	0	20	0	10	0	0	2	0	0
7	0	0	0	15	0	12	0	0	0	4
8	3	0	15	0	0	0	0	0	3	0
9	5	5	15	10	10	8	0	0	0	0
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
11	0	4	0	0	15	16	2	0	0	5
12	0	1	0	20	15	0	0	0	2	0
13	0	0	20	0	0	4	0	1	0	2
14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	0	0	0	0	4	0	1	0	0	2
16	0	0	10	10	16	0	0	0	0	0
17	0	0	10	10	0	10	2	0	0	0
18	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0
19	0	0	0	0	15	0	0	0	0	0
20	0	0	5	20	0	20	0	0	0	0
21	0	0	5	0	15	0	0	0	0	0
23	0	0	0	15	0	0	0	0	0	0
24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	0	0	0	15	0	0	0	0	0	0
26	0	0	10	0	10	0	0	2	2	0
27	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
28	0	0	10	0	10	0	0	0	0	0
29	0	0	0		0	0	0	0	3	0
30	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0
Total	13	20	153	165	142	78	9	5	10	22

(c) ketabton.com: The Digital Library

Quadrates	مالټه	اوبخته	لوکاټ	الوچه	ناک	گلبید	زردالو	لیمو	سورتوت	چنار
	Species									
1	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
5	3	5	0	0	0	2	0	0	0	0
6	0	0	2	0	0	0	3	2	0	0
7	2	0	0	3	0	0	0	0	0	4
8	3	0	3	0	0	0	0	0	3	0
9	2	5	0	2	0	0	0	0	0	0
10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
11	0	4	0	0	4	4	2	0	0	2
12	0	1	0	4	0	0	0	0	2	0
13	2	0	3	0	0	1	0	1	0	0
14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0
16	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
17	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0
18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0
20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
26	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0
27	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
30	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Total	13	15	13	9	8	8	14	8	8	15

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه ضمیمه: عکسونه

(۷) شکل: د قطر د اندازه کولو ښودنه کوي

(۸) شکل: د الوچې ښودنه کوي

(۹) شکل: د پلوخې ښودنه کوي

(۱۰) شکل: د تور املوک ښودنه کوي

(۱۱) شکل: د څېړۍ ښودنه کوي

(۱۲) شکل: د توت ښودنه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳) شکل: دغز ښودنه کوي

(۱۴) شکل: د سفیدار ښودنه کوي

(۱۵) شکل: د شنډۍ ښودنه کوي

(۱٦) شکل: د بکیاڼې ښودنه کوي

(۱۷) شکل: د کیکر ښودنه کوي

(۱۸) شکل: د نارنج ښودنه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۹) شکل: د شوې ښودنه کوي

(۲۰) شکل: د چینار ښودنه کوي

(۲۱) شکل: د قطر اندازه کولو ښودنه کوي

(۲۲) شکل: د بیرې ښودنه کوي

(۲۳) شکل: دونې د ارتفاع د اندازه کولو ښودنه

(۲۴) شکل: د ډېټا راټولولو ښودنه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه ضمیمه: دX او Y نقطې

د کواډریټونو شمیر	ساحه	لوری	X	Y
1	پوشتیګان	ختیځ	34.79739	70.82652
2	پوشتیګان	ختیځ	34.79953	70.82833
3	سیرګل	لویدیځ	34.7958	70.82813
4	سیرګل	لویدیځ	34.79665	70.82533
5	چلس لوی کلی	لویدیځ	34.79521	70.82406
6	چلس لوی کلی	جنوب	34.78957	70.82885
7	سپیدار غر	جنوب	34.78879	70.83246
8	سپیدار غر	شمال	34.78657	70.83619
9	بدګوړ	شمال	34.78563	70.8381
10	چلس	لویدیځ	34.78357	70.83868
11	چلس	جنوب	34.78118	70.84078

(c) ketabton.com: The Digital Library

12	چلس	جنوب	34.77843	70.84581
13	سنگر	شمال	34.77838	70.84826
14	سنگر	ختیځ	34.77751	70.84995
15	سنگر	ختیځ	34.77809	70.85124
16	سپیدار غر	لویدیځ	34.78119	70.85332
17	سپیدار غر	جنوب	34.77824	70.85343
18	بدگوړ	جنوب	34.77399	70.85308
19	بدگوړ	شمال	34.77195	70.85681
20	بدگوړ	شمال	34.7696	70.85573
21	بدگوړ	لویدیځ	34.76703	70.85509
22	پوو	لویدیځ	34.76333	70.85638
23	پوو	جنوب	34.7619	70.85787
24	پوو	جنوب	34.76324	70.85943
25	بادینزو	شمال	34.76256	70.86257

(c) ketabton.com: The Digital Library

26	بادینزو	ختیځ	34.76396	70.86834
27	بادینزو	ختیځ	34.76418	70.87381
28	چمبیل	ختیځ	34.75487	70.86735
29	چمبیل	شمال	34.75296	70.87055
30	چمبیل	شمال	34.75135	70.87694

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library